

A Szép Cserehát kezdeményezés

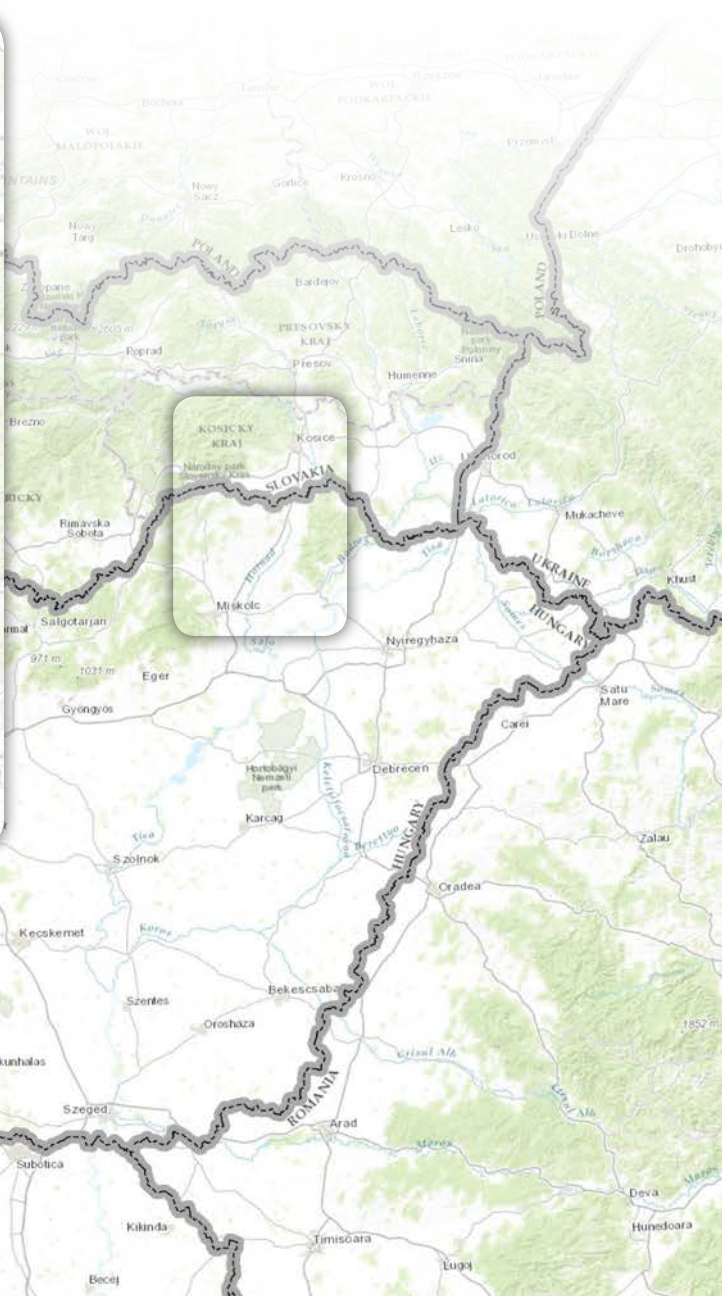
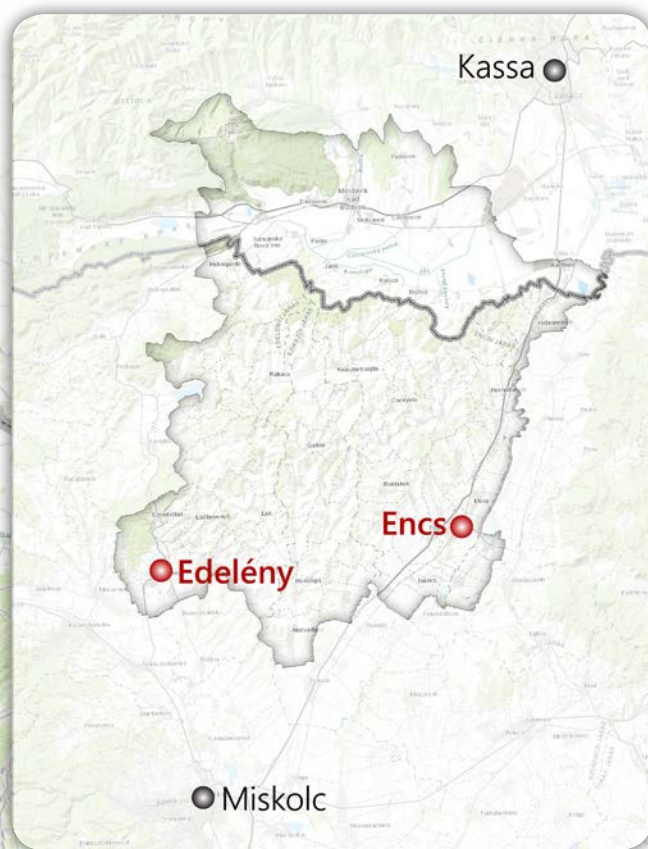
A Cserehát nem csak Magyarország, hanem az egész Európai Unió egyik legkedvezőtlenebb helyzetű régiója, amely a 100 évvel ezelőtti határhúzás és így a természetes funkcionális központ, Kassa elvesztése óta folyamatosan hanyatlik. Az elmúlt évtizedekben számos alulról jövő kezdeményezés született a térség elszegényedésének megállítása érdekében, amelyek sorra kudarcot vallottak.

A Cserehát ma végórát éli, páratlan természeti adottságai és gazdag agrár múltja ellenére azonnali aktív kormányzati beavatkozás nélkül a közvetlen környezetére is kisugárzó katasztrófa elkerülhetetlenül be fog következni. A drámai helyzetleírás nem túlzó: a helyzet valóban drámai, amelyről az alábbi adatok és térképek adnak világosabb képet.

A térség megmentése érdekében az elmúlt években a Szép Cserehát kezdeményezés résztvevői egy átfogó, a társadalmi és mentális, valamint gazdasági és infrastrukturális tényezőket egyaránt érintő, komplex program elindítását készítették elő. Ehhez kapcsolódóan és ez alapján készítettük az alábbi vázlatos elemzést, a Cserehát szlovákiai önkormányzatait is bevonva, Kassa esetleges újbóli centrumszerepére építve. Megítélésünk szerint a helyi szereplők segítségére, támogatásra szorulnak, hogy a tervezett átfogó programot meg tudják valósítani – az itt ma és holnap élők érdekében.

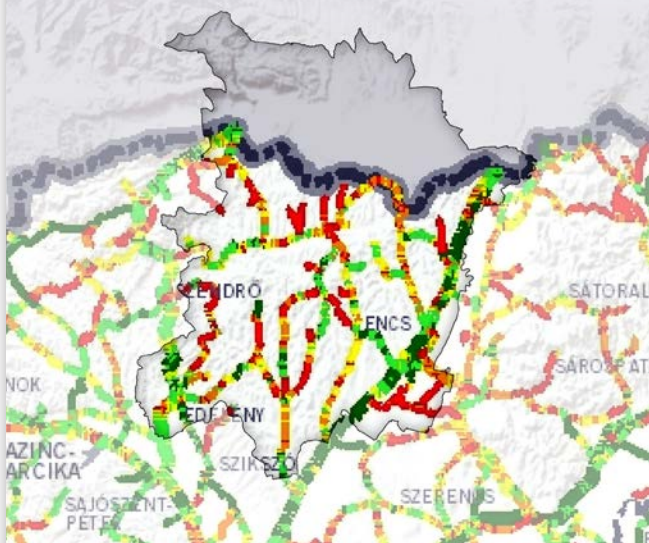
A Cserehát helyzetének vázlatos bemutatása

A csereháti térség a magyar-szlovák határon, Borsod-Abaúj-Zemplén és Kassa megye területén található. Földrajzi fekvése (domborzati akadályok, nagyvárosoktól való távolság, a határ adminisztratív elválasztó hatása, fejlett városi központok hiánya) miatt halmozottan hátrányos helyzetű, a leghátrányosabb helyzetű magyar térségek között is a legelmaradottabb. Mint az alábbi ábrákból kiderül: a térségnek nincs olyan adatsora, amely pozitív képet rajzolhatna a helyzetről.

ELZÁRTSÁG

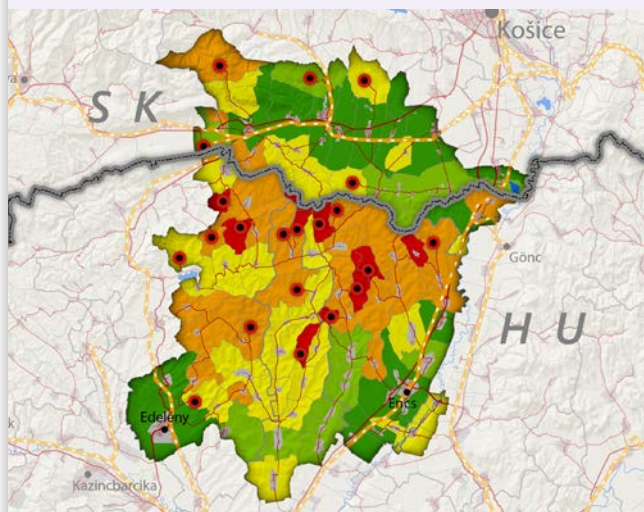
A közutak állapota jellemzően rossz vagy nem megfelelő minőségű.

Az országos közutak állapota 2014 (Magyar Közút)

A térségben 16 zsáktelepülés található, de a községek nagy részéről nagyon nehéz a régió alközpontjaiba eljutni közösségi közlekedéssel. Mindez (az alacsony jövedelemi viszonyok fényében) azt eredményezi, hogy a Cserhát nagy része teljesen el van zárva a külvilágtól.

A napi busz-, illetve vonattjáratok száma

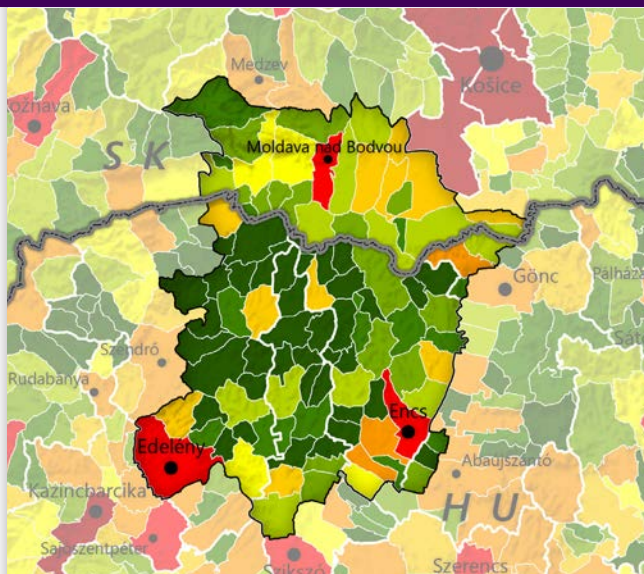

FUNKCIÓHIÁNY

Az elaprózott településszerkezet, valamint a fizetőképes kereslet hiánya miatt számos köz- és magánszolgáltatás rentábilis működése a hagyományos keretek között nem oldható meg. A kistelepülési posták, gyógyszertárak, javítóműhelyek és egyéb kisebb helyi szolgáltatók az elmúlt években sorra bezártak, számos településen már semmilyen közfunkció nem érhető el.

A térség
38 településen

egyetlen
vizsgált települési
funkció sem érhető el.

Az elérhető települési funkciók száma

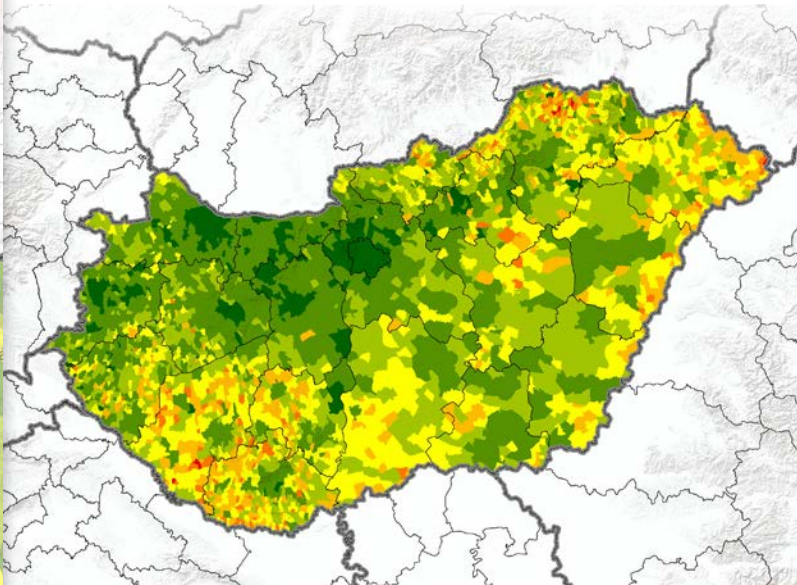
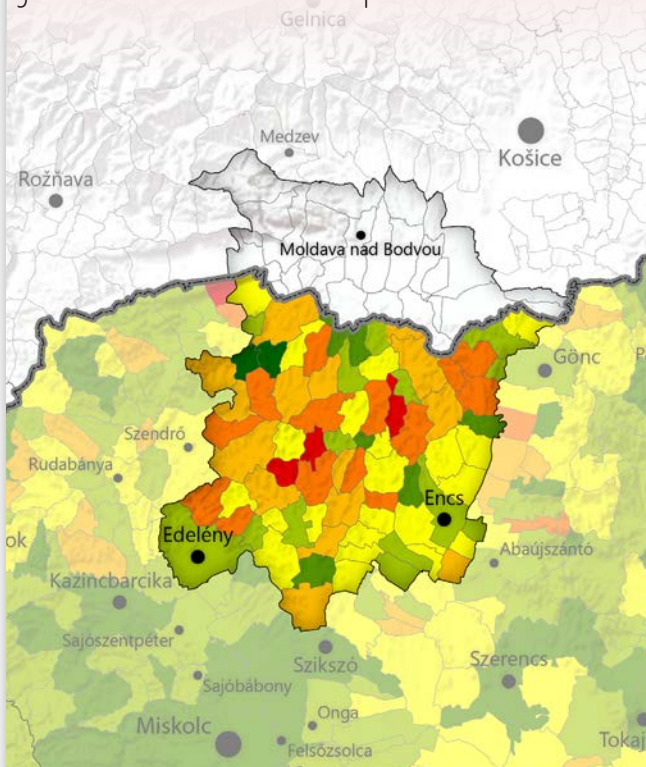

Ehhez kapcsolódik az alpinfrastruktúra hiánya: a Belső-Cserháton a háztartások fele sem rendelkezik szennyvízcsatornával, de az ivóvízvezeték is hiányzik az épületek közel harmadából.

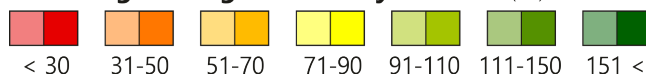
EXTRÉM

SZEGÉNYSÉG

A cserehádi települések 75%-án nem éri el az országos átlagot az egy főre jutó összevont adóalap.

Az egy főre jutó összevont adóalap értéke az országos átlaghoz viszonyítva 2015 (%)

KÉPZETTSÉG

HIÁNYA

A lakosság egyharmada nyolc vagy annál kevesebb osztályt végzett, tanulmányait nem folytatta.

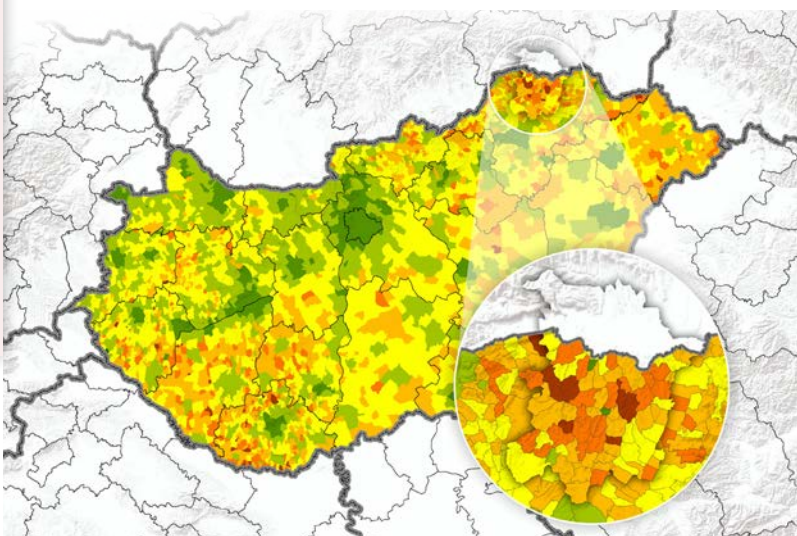

Olyan települések (Csenyéte, Rakaca, Tornabarakony, Fáj) is található a területen, ahol a lakosság több mint háromnegyede tartozik ebbe a csoportba.

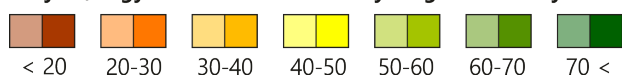

A képzetlenség és a korai iskolaelhagyás súlyos probléma a térségben, okai között elsősorban a szociális körülményekben is megjelenő különbségek, kulturális gyökerű eltérések szerepelnek.

A Belső-Csereháton a képzettségi színvonal messze elmarad a nemzeti átlagtól, ami alapvetően határozza meg a térség társadalmi képét.

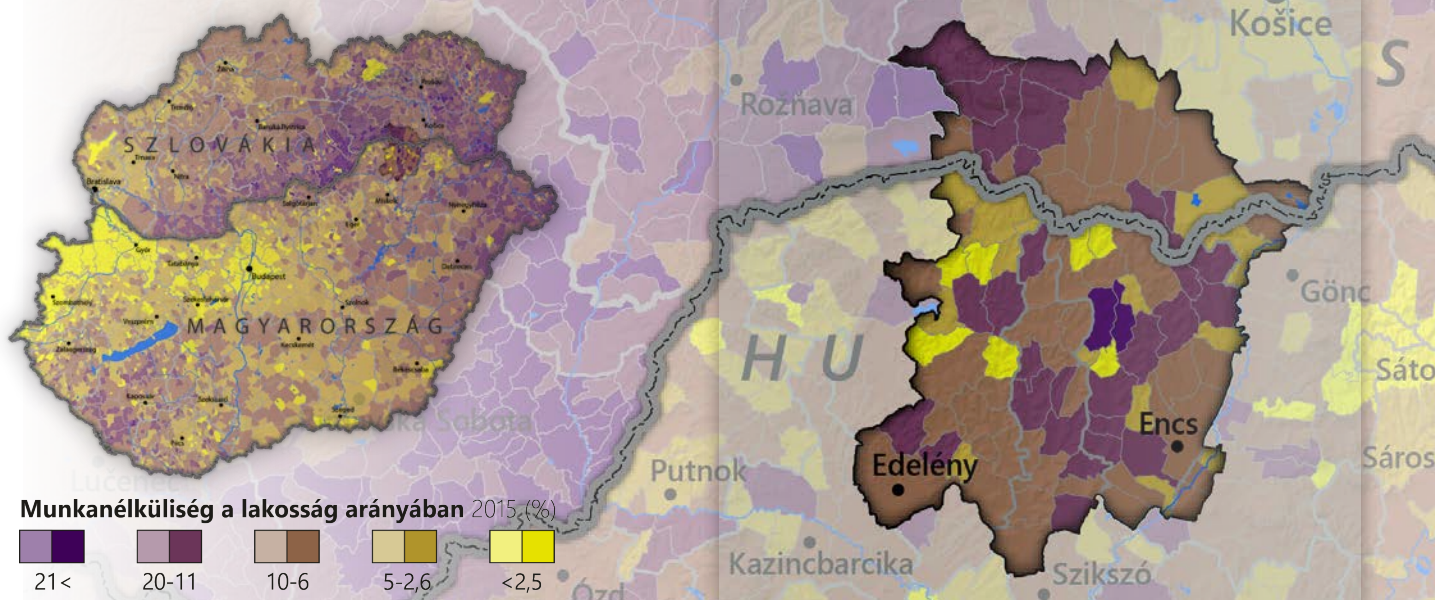

A nyolc, vagy annál kevesebb osztályt végzettek aránya 2011 (%)

REKORD

MUNKANÉLKÜLISÉGI SZINT

A térségben nagy számban található magas munkanélküliséggel jellemezhető település, melyek környezetében általában nem található nagyobb munkáltató.

A napi szintű ingázást a Belső-Cserháton kívül található munkahelyekre nemcsak az elégtelen közlekedési viszonyok akadályozzák, hanem a lakosság alacsony képzettségi, valamint motivációs szintje is.

REKORD SZINTŰ

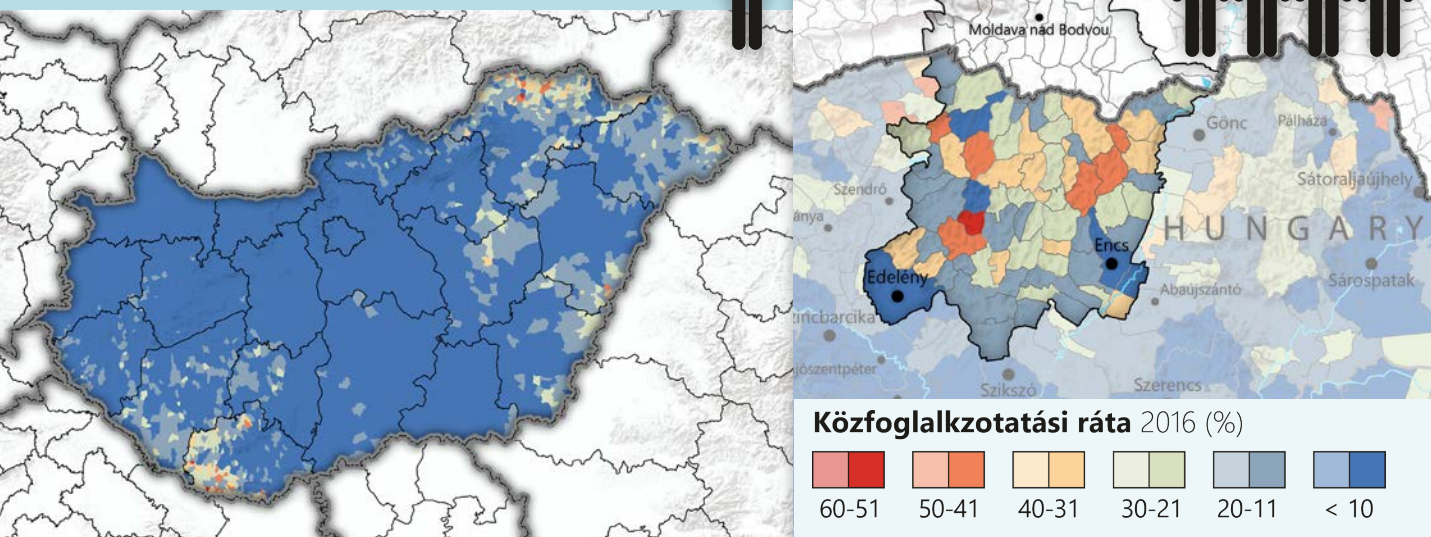
KÖZFOGLALKOZTATÁSI SZINT

A térségben a közfoglalkoztatási mutató mértéke hétszerese az országos értéknek.

Országos átlag: **3,37%**

Cserháti átlag: **23,91%**

ALACSONY VÁLLALKOZÓI AKTIVITÁS

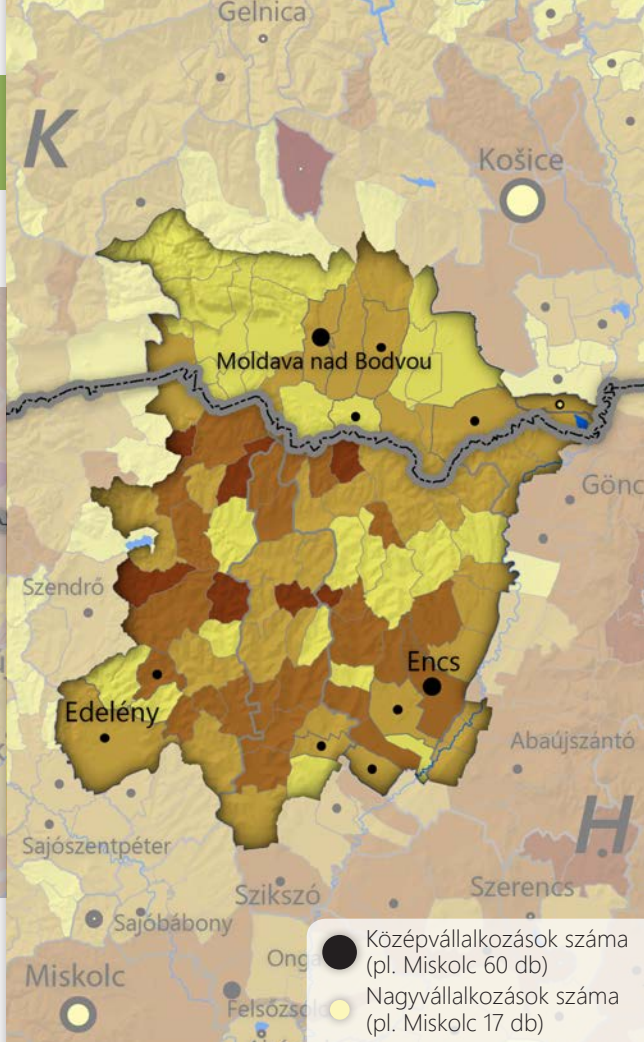
A Cserhát vidéki térség gazdaságára a gyenge, a tőke és a szakképzett munkaerő hiányával küzdő vállalkozói szféra a jellemző.

A vállalkozások növekedési potenciálja alacsony, gyakran pusztán a munkaerő megtartása is komoly eredménynek számít.

Az összesen 4740 helyi vállalkozásból mindössze 10 éri el a középvállalati szintet (legalább 50 fő alkalmazotti létszámmal). Nagyvállalat a Belső-Cserháton nem található.

10 közép-
vállalat

0 nagy-
vállalat

Vállalkozássűrűség 2013 (Vállalkozások / 1000 fő)

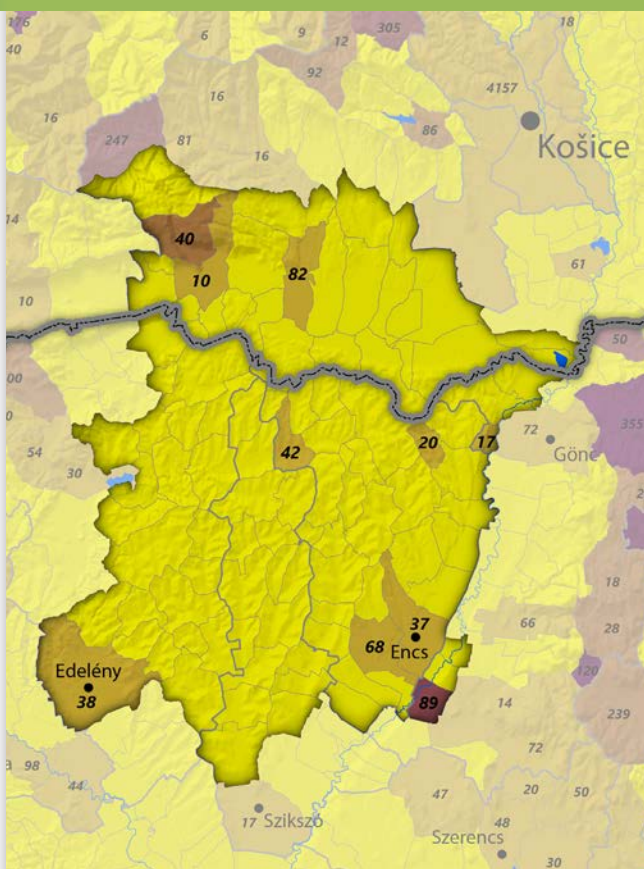

TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA

SZINTE TELJES HIÁNYA

A turizmus fejlődésének egyik legnagyobb akadálya a szálláshelyek, férőhelyek hiánya.

Mindössze 7 településen ér el számottevő szintet az 1000 lakosra jutó ágyszám.

1 000 lakosra jutó ágyszám 2011

A "Szép Cserehát" Program

Az előző oldalakon röviden ismertetett hátrányos paramétereket a térség aktívan gondolkozó szereplői - a Szép Cserehát Csoport tagjai - szeretnék a térség előnyére fordítani. Mára kirajzolódtak azok a keretek, amelyek között **egy hosszabb út végén a Cserehát újra élhető részévé válhat hazánkknak.**

Az utóbbi évtizedekben a Belső-Csereháton a foglalkoztatási, megélhetési gondok szélsőségesen felerősödtek. Az ingázási lehetőségek korlátozottsága miatt mindenképp szükséges a helyi lakosság foglalkoztatását biztosító gazdasági tevékenységek beindítása. A térségben a versenyszférához tartozó gazdaság gyakorlatilag nem létezik, a helyi társadalom leépülése, a forgalmi elzártság és az aprófalvas településszerkezet pedig nem kedvez a vállalkozások megtelepedésének. Ezenkívül a helyi önkormányzatok foglalkoztató képessége is erősen korlátozott.

<https://www.flickr.com/photos/adamhoffer/>

A „Szép Cserehát” Program célja:

- A Cserehát gazdasági, társadalmi, szellemi, lelki leépülésének megállítása.
- Olyan folyamatok megindítása, amelyek révén a célzott területen megáll az elvándorlás, kialakulnak az értelmes, teremtő-termelő munkahelyek lehetőségei, megteremtődnek az egyéneknek, a családoknak a szerény, de méltóságteljes megélhetés, önellátás, önfenntartás alapjai.
- Mindezekkel párhuzamosan felébredtetni a térségben élő elszegényedett, szociálisan is leépült rétegekben a tanulás, fejlődés, teremtő élet utáni vágyat, biztosítani a szellemi, lelki felemelkedés lehetőségeit.

Egy új gazdasági szövet kialakításá-

hoz azonban gazdasági védettség szükséges (5-10 év). A „Szép Cserehát” program által megcélzott foglalkoztatási kör magába foglalja a hagyományos házi és családgondozást, a személyi és házvezetési szolgáltatásokat, valamint a társadalmi és vallási kapcsolatok szervezését, szakemberek letelepítését.

A térség jelenlegi képzési rendszere nem képes az élethosszig tartó tanulás megszervezésére. A közművelődés intézményei a kistalvokban nem léteznek, az iskolák általában az alulképzett felnőttek számára zártak, csak gyerekekkel foglalkoznak. A felnőttek szakmai képzésébe, átképzésébe a jogszabályok szerint csak akkreditált szervezetek kapcsolódhatnak be, ilyen viszont nincs a térségben. A települések felnőttképzését, átképzését a Megyei Munkaügyi Központ keretén belül munkanélkülieknek indított tanfolyamok teszik lehetővé, de meg nem oldják azt. Már csak azért sem, mert a megyeszékhelyeken, nagyvárosokban tartott tanfolyamok a térségből fizikailag elérhetetlenek a tömegközlekedés bonyolultsága miatt.

A „Szép Cserehát” Program célja **az egyén egész életpályája során hozzáférhetővé tenni azokat a felnőttoktatási programokat**, amelyek bármelyik életszakaszban, bármilyen problémával küszködve lehetővé teszik a tanulásba való újbóli bekapcsolódást, és ezen keresztül a változtatást, a változásokhoz való alkalmazkodást.

A kezdeményezés számára a küszöb átlépését jelentené, ha **a kormányzat kiemelt programként kezelné a „Szép Cserehát” Programot, és ennek megerősítéseként egy kormánybiztost nevezne ki a csoport élére.**

Tervezett tevékenységek

(1) A térségi mobilitás feltételeinek javítása

Közlekedési lehetőségek fejlesztése

Mind a lakossági mobilitást, mind a vállalkozói befektetések térségbe érkezését gátolja a térség közútjainak minősége. A szociológiai szempontok alapján indokolt lenne a halmozottan hátrányos, alapvetően kis forgalmú mellékutak állapotjavítása. A közúti szolgáltatási szintet burkolaterősítéssel, felületkezeléssel, lokális talajcserékkel, teljes pályaszerkezet újraépítésével, a lokális hibák tartós technológiákkal történő javításával lehet „felzárkóztatni”.

**Csereháti
közútfejlesztési
program:**

11-13 Mrd Ft

(2) A térség mentális egészségének fejlesztése

Oktatás-nevelés, felnőttképzés

A sikeres képzési tevékenységek a Program önállósodásának alappillérei. A Cserehát gyermekeinek biztosítani kell, hogy nevelést, értéket, erkölcsöt, ismereteket kapjanak. A szülők felvilágosítására is figyelmet kell szentelni, hogy szívesen adják a gyermeket óvodába, hisz ez az alapja az iskolai oktatásnak is. De hogy gyermekük iskoláztatásának értelmét lássák, a szülőknek is rendelkezniük kell megfelelő végzettséggel. Ennek érdekében az egyén egész életpályája során hozzáférhetővé kell tenni az alapfokú végzettség megszerzésének lehetőségét, valamint a felnőttoktatási programokat. Az oktatás kiterjed a legalapvetőbb képességek átadására, de magába foglalja a mezőgazdasági és turisztikai szakmai ismeretek oktatását is.

**Komplex
felnőttoktatási
program
beindítása:**

400 M Ft

**Köznevelési
intézmények
korszerűsítése:**

3 Mrd Ft

Médiaközpont - Szép Cserehát Rádió

A rádió az egyetlen olyan médium, mely - megfelelő lefedettség esetén - nem köti helyhez és időhöz a hallgatót. Az egyik legmegfelelőbb eszköz a helyi lakosok tájékoztatására, az értékek közvetítésére. A rádiónak fontos szerepe lesz a lakosok bevonásában, a Program szerinti tevékenységek megvalósításában. Így például informálni tudja a Programban résztvevőket arról, hogy milyen terméket, ki, hol és mennyiért vesz át a „Szent István házakban”. A tájékoztatás alternatívája lehet egy helyi, organikus lap kibocsátása is. A rádió fontosságának hangsúlyozása mellett a világháló használata (információs portál, webshop kialakítása, üzemeltetése) is elengedhetetlen.

**Szép Cserehát
Rádió beindítása
és üzemeltetése**

1,5 Mrd Ft

**Helyi, organikus
lap kibocsátása:**

70 M Ft / év

**Online
megjelenés:**

5 M Ft

Lelki központok

A lelki központok a falvak templomai, parókiái és a Szent István-házak lesznek. Vezetője, irányítója, az emberekkel foglalkozó személy a parókus lesz, nem kizárva ebből a munkából a más felekezet papjait, lelkészeit. A lelki-szellemi ösztönzés helyszíne mellett a Szent István-házak oktatási, információs, szociális pontok is lennének, ahol a nevelők foglalkozhatnának a gyerekekkel is. A tanulás és a nevelés mellett étkezést is biztosítanának a házak. Mindezek mellett a házak az erdei termékek átvételi pontjaiként is funkcionálnának.

**Szent István-
házak
kialakítása:**

házanként
300 M Ft

Tervezett tevékenységek

(3) A foglalkoztatási helyzet javítása

Mezőgazdasági termelési hálózat kialakítása

Az állattartás, mezőgazdasági munka a szociális intézményekben folyó terápiás munka részei, miközben ezáltal érték termelődik.

A háztáji gazdálkodás hálózatának kialakítása egyszerre biztosíthatná a térségben élők mellékkereseti lehetőségét, valamint egészséges élelmiszerforrását. Emellett a háztáji gazdálkodás a közmunkaprogramban résztvevő emberek számára is továbblépési lehetőséget biztosítana. A program részeként több településen létesítünk közösségi kertet, ahol a helyben élők elsajátíthatják a legalapvetőbb termelési ismereteket.

Koordinált termelői tevékenységek beindítása: a nagy szakértelmet nem igénylő, de kézimunkaerő-igényes tevékenységek közül tervezzük a kertészet meghonosítását a térség településein létrehozandó mezőgazdasági központokban. Teljesen megújuló energiával működő üvegházakban egész évben elő lehet állítani a térségben működő intézmények részére (iskola, kórház, óvodák) szükséges árumennyiséget.

Szükséges lenne felmérni a kialakítandó majorságok körüli állami-önkormányzati földeket, majd feltérképezni tartós bérleti lehetőségeket. A szántóföldi takarmánynövények termesztésével párhuzamosan lehetőség lenne a szakképzett mezőgazdasági munkaerő kinevelésére.

További lehetőséget kínál a korábban is létező gyógynövénybegyűjtés.

A térség kifejezetten alkalmas az extenzív állattenyésztésre, egészséges, adalékmentes termékek előállítására. A harmonikus, egymásra épülő állattenyésztési szerkezet társas vállalkozásokban, illetve családi vállalkozásokban valósulhatna meg.

A termelési hálózat kialakítása:

700 M Ft

Működéshez és garantált felvásárláshoz szükséges pénzeszközök:

5 Mrd Ft

Értékesítési rendszer kialakítása

A Program keretében megtermelt termékek értékesítése kiemelt feladat. A saját célú felhasználás mellett (szociális bolthálózat, intézmények ellátása, turisztikai partnerek által történő értékesítés) komoly szerepe lehet a Cserhát határán lévő nagyobb településeken (Edelény, Encs, Szikszó, Szendrő) kialakítandó boltoknak is, illetve egy határon átnyúló, elsősorban a kassai vásárlóerőre alapozott értékesítési rendszernek.

**Szociális
bolthálózat
kiépítése és
működtetése:**
településenként
70 M Ft

**Bolthálózat
kialakítása és
működtetése
a térség négy
nagyobb
városában:**

2 Mrd Ft

Erdőgazdálkodás, faapríték- és fabrikettkészítés

Az erdőgazdálkodás része az erdő aljnövényzetének tisztítása. Az erdőtulajdonosokkal megállapodva végzett munka másodlagos terméke, alapanyaga a fabrikettgyártó üzemnek. A fabrikettüzem terméke a kialakított rendszeren belül (és azon kívül is) tüzelőanyagként kerül felhasználásra.

**Brikettáláshoz
szükséges
infrastruktúra
kialakítása:**

településenként
100 M Ft

Tervezett tevékenységek

Turizmus, gyógyturizmus

A turizmus fontos jövedelemforrást jelenthetne az idegenforgalmi jelentőségű természeti és kulturális értékek közelében fekvő térség számára, azonban a rendelkezésre álló turisztikai infrastruktúra jelenleg számos hiányosságtól szenved. A turizmus fejlődésének egyik legnagyobb akadálya a szálláshelyek, férőhelyek hiánya. Az iskolai kirándulásokra, valamint a lelki regenerálódásra alapozható turisztikai fejlesztések többfunkciós vendégházak létrehozására, valamint turisztikai attrakciók kialakítására irányulnának.

**Turisztikai
attrakciók
kialakítása
a szükséges
infrastruktúrával
együtt:**

településenként
150 M Ft

(4) A térségi kezdeményezések fenntarthatóságának biztosítása

Finanszírozási rendszer kialakítása

A térség pénzügyi stabilitásának elősegítése érdekében elengedhetetlen egy pénzügyi alap létrehozása, mely három csoport finanszírozási kérdéseivel foglalkozna. A magánszemélyek esetében a megbízható mikrohitelzési rendszer kialakítása mellett a pénzügyi tudatosság növelésére és a pénzgazdálkodási ismeretek bővítésére is szükség lenne. A csereháti térségben a munkanélküliség csökkentéséhez tartós, kiszámítható munkahelyek létrehozására lenne szükség, ami azonban az alacsony vállalkozási kedv mellett meglehetősen nehéz, ezért a vállalkozásokat induló tőketámogatással és bővülésükhöz, vagy nehezebb piaci időszakokban fennmaradásukhoz szükséges mikrohitelletekkel szükséges segíteni. A csereháti térségben civil szervezetektől, önkormányzatoktól több olyan kezdeményezés indult már el, melyeknek célja a lakosság felemelése, rendszeres jövedelemhez juttatása volt, azonban a kezdeményezéseket a pénzügyi bizonytalanság rendre ellehetetlenítette.

Képzések a pénzügyi tudatosság érdekében:

150 M Ft

Lakossági mikrohitelzési-pénzügyi fejlesztő rendszer létrehozása:

1 Mrd Ft

Vállalkozói mikrohitelzési rendszer kialakítása:

4 Mrd Ft

Szükséges pénzeszközök

A nevezett pénzeszközök 10 éves fenntartási időszakra értendők.

Beavatkozás	Akció	Beruházás	Költség (Ft)	Egységár (Ft)	Tétel	Egység
(1) A térségi mobilitás feltételeinek javítása	Közlekedési lehetőségek fejlesztése	Csereháti közútfeljavítási program	13 000 000 000			
	Oktatás-nevelés, felnőttképzés	Komplex felnőttoktatási program beindítása	400 000 000			
		Köznevelési intézmények korszerűsítése	3 000 000 000			
	Médiaközpont - Szép Cserehát Rádió	Szép Cserehát Rádió beindítása és üzemeltetése	1 500 000 000			
(2) A térség mentális egészségének fejlesztése	Lelei központok	Helyi, organikus lap kibocsátása	700 000 000	70 000 000		
		Online megjelenés (információs portál, webshop kialakítása, üzemeltetése)	5 000 000			
	Kapacitásmegtartás	Szent István-házak kialakítása	3 000 000 000	300 000 000	10 ház	
		Pedagógusok és egészségügyi dolgozók kiegészítő támogatása	1 200 000 000	3 000 000	400 fő	
(3) A foglalkoztatási helyzet javítása	Mezőgazdasági termelési hálózat kialakítása	A termelési hálózat kialakítása	700 000 000			
		Működéshez és garantált felvásárláshoz szükséges pénzeszközök	5 250 000 000	150 000 000	35 település	
	Értékesítési rendszer kialakítása	Szociális boltihálózat kiépítése és működtetése	1 750 000 000	70 000 000	25 település	
		Boltihálózat kialakítása és működtetése a térség 4 nagyobb városában	2 000 000 000	500 000 000	4 város	
Erdőgazdálkodás, faapríték- és fabrikettkészítés	Brikettáláshoz szükséges infrastruktúra kialakítása	600 000 000	100 000 000	6 település		
	Turizmus, gyógyturizmus	Turisztikai attrakciók kialakítása a szükséges infrastruktúrával együtt	2 100 000 000	150 000 000	14 település	
(4) A térségi kezdeményezések fenntarthatóságának biztosítása	Finanszírozási rendszer kialakítása	Képzések a pénzügyi tudatosság érdekében	150 000 000	30 000 000	5 év	
		Lakossági mikrohitelvezési-pénzügyi fejlesztő rendszer létrehozása	1 000 000 000			
Programmenedzsment	Vállalkozói mikrohitelvezési rendszer kialakítása		4 000 000 000			
			120 000 000	30 000 000	4 év	
Összesen			40 475 000 000			